

Pásztor Ladislav¹

Szlovákia reakciója az orosz–ukrán háborúra²

A tanulmány elemző-értékelő módszerek alkalmazásával, politikai, katonai, társadalmi és gazdasági biztonsági szektorokra bontva vizsgálja és értelmezi az orosz–ukrán háború hatásait Szlovákia szempontjából. Az összefüggések átláthatósága és értelmezése érdekében kitér a háború eskalációját megelőző időszakokra is. Szlovákiában az orosz–ukrán háború 2022. február 24-i eskalációja óta már négy kormány váltotta egymást. A tanulmány röviden áttekinti a szlovák belpolitikai helyzet változásait, és ennek fényében értékeli a mindenkori politikai elit reakcióit a háborúra – 2023. október 31-i záró időponttal.

Kulcsszavak: Szlovákia, Ukrajna, orosz–ukrán háború, Európai Unió, NATO

Slovakia's Reaction to the Russo-Ukrainian War

The study examines and interprets the effects of the Russo-Ukrainian war from Slovakia's point of view using analytical and evaluation methods. It is divided into political, military, social, and economic security sectors. For the sake of transparency and interpretation of the connections, it also covers the short period before the escalation of the war. Slovakia has had four consecutive governments since the escalation of the Russo-Ukrainian war on 24th February 2022. The present paper briefly reviews the changes in the Slovak domestic policy and assesses the responses of the political elites to the war in the light of the changes that took place up to 31st October 2023.

Keywords: Slovakia, Ukraine, RussoUkrainian war, European Union, NATO

Bevezetés

A 2014 tavaszán kezdődő orosz–ukrán konfliktus 2022 februárjára egy területileg korlátozott háborúvá eskalálódott.³ Oroszország, kihasználva a Covid–19-világjárvány következtében meggyengült világgazdaságot, nyílt fegyveres támadást indított nyugati szomszédja ellen: saját olvasatában „különleges katonai műveletet” kezdeményezett. Az orosz–ukrán háború 2022. február 24-i eskalációjával, a Covid-járvány negatív

¹ Pásztor Ladislav nyugállományú ezredes, Szlovákia volt magyarországi véderőattaséja (2016–2020), a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola doktorjelöltje.

² A tanulmány a TKP2021-NVA-16 számú projektnek a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA-16 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

³ Az orosz–ukrán háború – korlátozott területi jelleggel – 2014 márciusában, a Krím félsziget illegális orosz annektálásával, valamint a két kelet-ukrajnai szakadár terület, az ún. Donyecki és Luhanszki Népköztársaságok függetlenségének kikiáltásával kezdődött. 2022. február 24-én Oroszország Ukrajna ellen indított nyílt fegyveres támadásával a háború kiterjedt Ukrajna északi, központi és déli területeire is.

következményeivel, valamint az energiaárak és az infláció növekedésével egy folyamatos belső válságokkal küzdő szlovák politikai elit volt kénytelen szembesülni. A belpolitikai viták, a koronavírus-járvány társadalmilag is vitatott kaotikus kezelése, az energiaárak emelkedése, a gazdasági visszaesés, az infláció növekedése, a Matovič- és Heger-kormány egyes tagjainak egoizmusa és „tévedhetetlensége”, valamint a politikai tapasztalathány nemcsak a belpolitikai és a társadalmi viszonyokra hatott, hanem Szlovákia kül- és biztonságpolitikáját is érintette. A kormány és az ellenzéki pártok saját támogatottságuk növelése érdekében gyakran előtérbe helyezték az orosz–ukrán háborút, az ezzel kapcsolatos Ukrajna melletti, illetve az azt ellenző vagy bíráló álláspontokat, a politikai, katonai, gazdasági és humanitárius támogatás kérdéseit, valamint a kormány lépéseivel egyet nem értő (nem feltétlenül oroszbarát) politikai ellenzék és társadalmi csoportok kárhooztatását. Mindennek következtében 2022–2023 során négy kormány váltotta egymást az országban, amelyek közül az első három erős Ukrajna melletti elkötelezettséget mutatott, míg a negyedik, a 2023 őszén hatalomra kerülő Fico-kormány részben szakított Kijev széles körű támogatásának gyakorlatával.

A tanulmány számos politikai támogatás kifejezése mellett felsorolja a harceszközök és egyéb katonai felszerelések átadását az ukrán fegyveres erőknek, valamint összegzi a humanitárius segítségnyújtást az ukrán háborús menekültek részére. A katonai reakciók között említi a szlovák fegyveres erők készenléti állapotba helyezését, a vezérkari főnök szakmai látogatásait a harctéren, valamint a szlovák védelmi ipari vállalatok részvételét az Ukrajnának szállított harci eszközök révén. A tanulmány rámutat a politikai és katonai válaszok egybeesésére az EU gazdasági válaszaival, aminek köszönhetően Szlovákia nem fenyegeti az EU kohézióját. Ellenben az orosz–ukrán háború társadalmi elfogadottsága nem követi a 2023. október 25-ig hatalmon lévő kormány politikáját, amit több közvélemény-kutatás is alátámaszt.

Politikai reakciók – folyamatosan változó belpolitikai keretek között

Az orosz–ukrán háború 2022. február 24-i eskalációjakor hatalmon lévő Heger-kormány (2021. április 1. – 2022. december 15.) határozottan elítélte az Ukrajna elleni orosz agressziót.⁴ A négy pártból (OLaNO, SaS, ZL, SR⁵) álló koalíciós kormányzat határozott és egyértelmű politikai, gazdasági és katonai válaszokat adott az orosz agresszióra, valamint – Szlovákia gazdasági és katonai lehetőségeihez képest – jelentős támogatásban részesítette az orosz agresszió ellen védekező Ukrajnát.

⁴ *Slovenská republika čo najrozhodnejšie odsudzuje napadnutie Ukrajiny zo strany Ruskej federácie.* [online], 2022. 02. 24. Forrás: Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky [2023. 10. 27.].

⁵ A 2020 márciusában megalakult első Heger-kormány koalíciós partnerei a populista OLaNO, a neoliberális Szabadság és Szolidaritás (*Sloboda a Solidarita* – SaS), a volt köztársasági elnök, Andrej Kiska által alapított (az) Emberekért (*Za Ľudí* – ZL), amely a konzervatív liberális politikai irányzathoz sorolható, valamint a szélsőjobbaldalt képviselő Család Vagyunk (*Sme Rodina* – SR) voltak. A koalíció kormányzását övező vitákról bővebben lásd Hajdú András – Újhelyi János Ábel (2021): Szlovákia. In Demkó Attila (szerk.): *A világ 2021-ben.* Budapest: MCC Press, 65–71; illetve Hajdú András – Pásztor Ladislav – Szabó Botond (2022): Szlovákia. In Demkó Attila (szerk.): *A világ 2022-ben.* Budapest: MCC Press, 111–123.

2022. február 24-én a pozsonyi kormány határozottan elutasította az Ukrajna elleni orosz agressziót, amit nemcsak az EU és a NATO magatartása befolyásolt, hanem a 2021-ben fellendülő szlovák–ukrán kül- és biztonságpolitikai kapcsolatok is, amelyek már Szlovákia soros visegrádi elnökségi programjában (2022. július 1. – 2023. június 30.) is felismerhetők voltak. Ennek megfelelően Szlovákia támogatta a V4+-partnerekkel (Amerikai Egyesült Államok, Franciaország, Németország, Egyesült Királyság, Dél-Korea) való együttműködést, és elsősorban Ukrajnát.⁶ 2022 márciusában Szlovákia külügyminisztériuma maximalizálta az orosz diplomaták létszámát 35 főben, tehát az akkor Szlovákiában tartózkodó diplomaták számát megfelelte.⁷ 2023. november 1-jén Oroszország szlovákiai külképviseletén 14 diplomata teljesített szolgálatot, de egyetlen katonai attasé sem volt köztük.⁸ Emellett Szlovákia a Ramstein-formátum⁹ alapító és aktív tagja volt 2023 őszéig.

Az agresszió elítélése után, 2022. április 8-án Eduard Heger miniszterelnök Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke, valamint Josep Borrell, az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője kíséretében személyes látogatást tett Kijevben, valamint Bucsában, ahol március elején orosz katonák több mint 400 civil lakost öltek meg. A látogatás során Ursula von der Leyen az ukrán elnöknek átadta az európai uniós tagjelölti státusz elnyeréséhez szükséges kérdőívet, valamint Ukrajna uniós tagfelvételi eljárásának felgyorsítását ígérte.¹⁰ Szlovákia szemszögéből nézve a politikusok közös ukrajnai látogatásának nemcsak szimbolikus (politikai) jellege volt, hanem – mint később kiderült – érdemi is: 2023. szeptember 28-án a szlovák állampolgárságú Katarína Mathernovát nevezték ki az EU új ukrajnai nagykövetévé.¹¹ A miniszterelnök után szlovák politikusok többször is elutaztak Ukrajnába. A látogatások célja a politikai támogatás kifejezésén kívül a harci eszközök és egyéb katonai felszerelés átadásával, ezek javításával vagy lőszer szállításával, valamint humanitárius és pénzügyi segítségnyújtással kapcsolatos megbeszélések folytatása volt. Ezek közé sorolható a 2022. december 8-i kijevei látogatás, amelyen Jaroslav Nad' védelmi, Rastislav Káčer külügyi és Karel Hirman gazdasági miniszter vett részt.¹² Ezt követően 2023. március 31-én – az akkor éppen megbízott – kormányfőként működő

⁶ Pásztor Ladislav – Hajdú András – Görög Álmos (2023): Szlovákia. In Demkó Attila (szerk.): *A világ 2023-ban*. Budapest: MCC Press, 139.

⁷ Madleňák, Tomáš – Bové, Lars: *Ruský špión s diplomatickým krytím operuje v Bruseli, hoci ho chceli vyhostiť. Na recepcii u neho bol aj Uhrík*. [online], 2023. 10. 24. Forrás: Investigatívne centrum Jána Kuciaka [2023. 10. 31.].

⁸ *Diplomatická listina*. [online], 2023. 11. 01. Forrás: Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, 201–204 [2023. 11. 02.].

⁹ A Ramstein-formátum a világ csaknem 50 országából érkező védelmi miniszterek találkozója, amelyet az Ukrajnának nyújtott katonai támogatás összehangolása és felgyorsítása érdekében hoztak létre. Az első tárgyalásra 2022. április 26-án került sor a Németországban található ramsteini amerikai légbázison. Ezért hívják a találkozót Ramstein-formátumnak. Bővebben lásd *Das Ramstein-Format*. [online], 2023. Forrás: Bundesministerium der Verteidigung [2023. 10. 31.].

¹⁰ *Premiér Heger počas stretnutia so Zelenským: Ukrajina patri do EÚ*. [online], 2022. 04. 08. Forrás: Úrad vlády Slovenskej republiky [2023. 10. 27.]; *Felgyorsítja Ukrajna felvételét az Európai Unió*. [online], 2022. 04. 08. Forrás: Euronews [2022. 10. 27.].

¹¹ *Katarína Mathernova Officially Becomes New EU Ambassador to Ukraine*. [online], 2022. 09. 28. Forrás: EU NeighboursEast [2023. 10. 27.].

¹² *Minister obrany Jaroslav Nad' si prevzal na Ukrajině významné štátne ocenenie Rád Jaroslava Múdreho*. [online], 2022. 12. 08. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

Eduard Heger és Jaroslav Nad' védelmi miniszter látogatott el ismét Bucsába.¹³ Zuzana Čaputová köztársasági elnök asszony kétszer is járt Ukrajnában: 2022. május 31-én Kijevben, Borogyankában és Irpinyben,¹⁴ 2023. április 28-án Petr Pavel cseh államfővel együtt pedig ismét Kijevbe utazott.¹⁵

A koalíciós partnerek közötti viták és bizalmatlanság nyomán a köztársasági elnök asszony a belpolitikai helyzet stabilizálása érdekében végül 2022. december 16-án bízta meg Hegert második, ezúttal ügyvivő kormányának megalakításával (2022. december 16. – 2023. május 15.). Ez azt jelentette, hogy a kormány csak – az alkotmányban foglaltak szerint részleteiben nem meghatározott – korlátozott bel- és külpolitikai hatáskör mellett kormányozhatott az előrehozott választások eredményei alapján létrejövő új kormány kinevezéséig. A parlamenti képviselők kétharmados többsége – beismerve a kialakult politikai helyzet további fenntarthatatlanságát – 2023 januárjában fogadta el az előrehozott választásokhoz szükséges törvényeket, amit hosszú viták után 2023. szeptember 30-ra tűzött ki Boris Kollár házelnök.¹⁶ Az ügyvivő kormány érdemben nem változtatta meg az Ukrajnával kapcsolatos álláspontját és az aktív politikai, gazdasági, katonai támogatást sem. A választás előtti utolsó hivatalos látogatásra 2023. szeptember 29-én került sor, amikor az ügyvivő kormány megbízott védelmi minisztere, Martin Sklenár a szlovák védelmi ipari cégek vezetőinek látogatását vezette a kijevi első Nemzetközi Védelmi Ipari Fórumon (*First International Defense Industries Forum – DFNC1*).¹⁷

Mivel a belpolitikai csatározások továbbra sem csitulnak, és folyamatosan a kormányzóképeséget veszélyeztették, 2023. május 15-én Zuzana Čaputová államfő kénytelen volt szakértői ügyvivő kormányt kinevezni, megalakítva ezzel az Ódor-kormányt (2023. május 15. – 2023. október 24.).¹⁸ Az Ódor-kormány – kiemelten a 2023. szeptember 30-i választások után – már nem kezdeményezett újabb Ukrajnát segítő katonai, valamint gazdasági támogatást (vagy ezek megvonását), hanem szakértői és ügyvivő kormányzati jogosultságának megfelelően a status quo fenntartása mellett döntött: folyósította az előző kormányok által jóváhagyott segélyeket, valamint továbbra is elítélte Oroszország fegyveres agresszióját.¹⁹

A 2023. szeptember 30-i parlamenti választás véget vetett az egykori Heger-kormányokat szétfeszítő koalíciós vitáknak. Az előrehozott választások győztese, a Robert Fico vezette euroszeptikus és mérsékelt nacionalista SMER–SD kormánykoalíciót alakított a harmadik helyezett, Peter Pellegrini által vezetett Európa-párti Hang–Szociáldemokrácia

¹³ Pancuráková, Veronika: *Online: Heger a Nad' boli na Ukrajine. Premiér navštívil Buču, so Zelenským si pripomenuli obe.* [online], 2023. 03. 31. Forrás: Ta3.com [2023. 10. 31.].

¹⁴ *Prezidentka na Ukrajine: Stopy skazy som videla na vlastné oči.* [online], 2022. 05. 31. Forrás: Prezident.sk [2023. 10. 31.].

¹⁵ *Prezidentka si v Kyjeve s prezidentom ČR uctila hrdinov a obe vojen.* [online], 2023. 04. 28. Forrás: Prezident.sk [2023. 10. 31.].

¹⁶ A második Heger-kormány működéséről és a politikai vitákról bővebben lásd Pásztor–Hajdú–Görög 2023: 132–150.

¹⁷ *Minister obrany M. Sklenár vycestoval do Kyjeva so zástupcami slovenského obranného priemyslu.* [online], 2022. 09. 29. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 27.].

¹⁸ *Prezidentka vymenovala novú vládu odborníkov.* [online], 2023. 05. 15. Forrás: Prezident.sk [2023. 10. 30.].

¹⁹ Tomečková, Nicol: *Prezidentka odmieta tvrdenia, že by stopla plán poslať ďalšiu vojenskú pomoc Ukrajine.* [online], 2023. 10. 05. Forrás: spravy.rtv.sk [2023. 10. 30.].

(*Hlas – sociálna demokracia* – Hlas),²⁰ valamint a parlamenti választásokon az utolsó (hetedik) helyet elfoglaló, a parlamentbe bejutó, euroszeptikus és nacionalista Szlovák Nemzeti Párttal (*Slovenská národná strana* – SNS), amelyet Andrej Danko vezet.²¹ A negyedszer kormányt alakító Robert Fico kormányában a külügyminisztériumot Juraj Blanár (SMER–SD) vezeti, aki hosszú éveken át a regionális politikával foglalkozott (2005–2017 között a Zsolnai Közigazgatási Kerület vezetője volt), viszont 2016-tól a SMER–SD külpolitikai szakértőjeként szerepelt.²² A védelmi minisztérium élére Robert Kaliňák (SMER–SD) került, aki az előző három Fico-kormányban a belügyminisztériumot vezette. A belügyminisztérium élén pedig Matúš Šutaj Eštók (Hlas) áll, aki politikai pályafutását 2012-ben kezdte kormányzati tisztviselőként, 2020-ban kilépett a SMER–SD-ből és belépett a Hlasba.²³ Az új Fico-kormány elutasítja az Oroszország elleni további szankciókat, és nem támogatja a Szlovák Köztársaság Fegyveres Erőinek raktárkészleteiből származó, Ukrajnának történő fegyverszállítást sem.²⁴ Fico más kijelentéseit²⁵ figyelembe véve az Ukrajnának nyújtott további multilaterális támogatást az új Fico-kormány nem fogja akadályozni, amennyiben az nem sérti Szlovákia nemzeti érdekeit, és elősegíti az Ukrajnával határos régiók fejlesztését, valamint üzleti alapon válóssul meg.

Az orosz–ukrán háborúra adott szlovákiai reakciók szempontjából – a miniszterelnök és a köztársasági elnök mellett – három minisztérium reakciója, valamint érdemi válaszáda emelhető ki. Ezek a külügyminisztérium, a védelmi minisztérium, valamint a belügyminisztérium. A külügyminisztériumot a tapasztalt karrierdiplomata, Ivan Korčok (SaS-jelölt) vezette 2022. szeptember 5-ig, akit ugyancsak egy tapasztalt karrierdiplomata és a GLOBSEC²⁶ alapító tagja, Rastislav Káčer (OĽaNO-jelölt) váltott. A védelmi minisztériumot a biztonság- és védelempolitikai tapasztalatokkal rendelkező, több (nyugatbarát) agytröszt egykori tagja (beleértve a GLOBSEC-et), Jaroslav Naď (OĽaNO) vezette. A belügyminisztériumot pedig a volt Katonai Hírszerző Szolgálat

²⁰ A Hlas a SMER–SD-ből vált ki 2020 júniusában. A párt hivatalos bejegyzésére 2020. szeptember 1-jén került sor. Bővebben lásd *O nás*. [online], 2023. Forrás: strana-hlas.sk [2023. 10. 30.].

²¹ A választások hivatalos eredményei alapján a SMER–SD összesen 22,94%-ot, a HLAS–SD összesen 14,70%-ot, az SNS pedig 5,62%-ot szerzett a több mint 3 millió leadott szavazatból (68,51%). Bővebben lásd *Hlasy pre politické subjekty*. [online], 2023. 10. 01. Forrás: statistics.sk [2023. 10. 30.]; *Súhrnné výsledky hlasovania*. [online], 2023. 10. 01. Forrás: statistics.sk [2023. 10. 30.].

²² Bővebben lásd *Kým Rusi vraždili v Buči, on bol s ich veľvyslancom, a kým úradník sedí, on si užíva luxus. Kto je Juraj Blanár*. [online], 2023. 10. 20. Forrás: actuality.sk [2023. 10. 31.].

²³ Bővebben lásd *Matúš Šutaj Eštók*. [online], 2023. Forrás: sme.sk [2023. 10. 31.]; *Minister vnútra Matúš Šutaj Eštók*. [online], 2024. Forrás: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky [2024. 12. 19.]; Praus Lucia: *Pellegrini jednotka, Fico dvojka. Glváč na kandidátke Smeru nie je, Blahu vytiahli vysoko*. [online], 2019. 11. 27. Forrás: sme.sk [2024. 12. 19.].

²⁴ Katuska, Michal: *Prečo Fico napriek sľubom vojenskú pomoc Ukrajine úplne nezastaví? (odpovede)*. [online], 2023. 11. 01. Forrás: sme.sk [2023. 11. 02.].

²⁵ Fico, Robert (2023): *Čo sa nezmestilo na tlačovku XX*. [online], 2023. 10. 30. Forrás: facebook.com [2023. 11. 01.].

²⁶ A GLOBSEC a Szlovák Atlanti Bizottság (*Slovak Atlantic Commission* – SAC) független civil szervezet hagyományán alapuló politikailag független, nonprofit szervezet, amelyet szlovák diplomaták egy csoportja alapított 1993-ban. A SAC célja az volt, hogy segítse Szlovákia NATO- és EU-csatlakozását. A célok 2004-ben teljesültek, és egy évvel később a beszercebányai Bél Mátyás Egyetem (*Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici*) hallgatóinak egy csoportja csatlakozott a SAC-hoz, megalapítva ezzel a GLOBSEC biztonsági konferenciák hagyományát. 2016-tól a GLOBSEC a világ öt legfontosabb nemzetközi biztonsági fóruma közé sorolja magát. Célkitűzéseiből kiindulva inkább „nyugatbarát” agytrösztnek nevezhető. Bővebben lásd *Ideas Shaping the World*. [online], 2023. Forrás: globsec.org [2023. 10. 30.].

korábbi (2010–2012) főigazgatója, Roman Mikulec irányította (OLaNO). Kijelenthető, hogy a 2020 tavaszán megalakult Matovič-kormányban, valamint a későbbi Heger-kormányokban a kül- és biztonságpolitikát meghatározó minisztériumokat korrupcióellenes, az EU és NATO iránt elkötelezett, valamint az Amerikai Egyesült Államok hegemoniáját elfogadó politikusok vezették. Ugyanez igaz a 2023. május 15-én kinevezett szakértői ügyvivő Ódor-kormányra is, amelyben a külügyminisztériumot, a védelmi minisztériumot és a belügyminisztériumot is nyugatbarát szakértők és nem aktív párttagok vezették.

Katonai reakciók

Két nappal az orosz támadás előtt a szlovák fegyveres erőket már készenléti állapotba helyezték.²⁷ A háború kibontakozása után a vezérkar növelte a szlovák–ukrán határ mentén állomásozó csapatok létszámát a szükséges harci és támogató felszereléssel együtt. Az intézkedés elsődleges célja a katonai felderítési eszközök bevetése által a határvédelmi szervek járőrszolgálatának támogatása és erősítése, valamint a humanitárius segítségnyújtásban való közreműködés volt.²⁸

2022. március közepétől az előretolt megerősített jelenlét (*enhanced Forward Presence* – eFP) keretében megkezdődött egy többnemzeti NATO-harccsoport telepítése a lesti (*Lešť*) kiképzőközpontban.²⁹ A harccsoport vezető nemzete Csehország lett, megalakulását követően pedig a szlovák állomány mellett német, holland és szlovén katonákból, tisztekből és harceszközökből állt. 2022 májusában a Nemzeti Tanács jóváhagyta a legfeljebb 3000 katonából álló (700 cseh, 200 holland, 100 lengyel, 200 szlovén, 600 amerikai és 1200 német) harccsoport jelenlétét, amely 2022. október 1-jén elérte teljes harcképességét. A kormány javaslata alapján a Nemzeti Tanács 2023. február 2-án jóváhagyta, hogy a harccsoportba a NATO-tagországokon kívül a finn és a svéd haderő is vezényelhet majd katonákat.³⁰ 2023 őszén az eFP keretében körülbelül 1000 NATO-katona teljesített szolgálatot Szlovákia területén. A vezető nemzet szerepét 2024 januárjától Spanyolország veszi át,³¹ és a NATO madridi csúcstalálkozóján hozott döntések értelmében megkezdődik a harccsoport létszámának dandárszintre (5000 fő) emelése.³²

Ukrajna kérelme alapján még az orosz–ukrán háború kitörése előtt, 2022. február 16-án döntött a Heger-kormány 1,7 millió euró értékű támogatási csomagról, amely az egészségügyi segédeszközök mellett két új Božena 5 aknamentesítőt is tartalmazott.

²⁷ Tódová, Monika: *Generál Zmeko: Vojak, ktorý obdivuje Putina, nemá v armáde čo robiť (+ video)*. [online], 2022. 03. 29. Forrás: DennikN [2023. 10. 31.].

²⁸ Zemanovič, Štefan: *Ozbrojené sily nasadzujú ďalšie sily a prostriedky na podporu bezpečnosti na hranici s Ukrajinou*. [online], 2022. 03. 05. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

²⁹ *Minister Naď navštívil spojeneckých vojakov posilňujúcich našu bezpečnosť*. [online], 2022. 04. 22. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

³⁰ Pásztor–Hajdú–Görög 2023: 140–141; *Národná rada Slovenskej republiky – hlasovanie poslancov*. [online], 2023. 02. 02. Forrás: Národná rada Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

³¹ Krošlák, Ján: *Na Slovensko mieria španielski vojaci, rezort obrany spresnil detaily: Pomôže aj ďalšia krajina!* [online], 2023. 07. 18. Forrás: Nový čas [2023. 10. 31.].

³² Csiki Varga Tamás – Tólas Péter (2022): *Megerősített elrettentés és védelem – a NATO új stratégiai koncepciójának és madridi csúcstalálkozójának értékelése. SVKI Elemzések, 8, 7.*

A háború kibontakozása után – üzemanyag, kézfegyverek, lőszer és egyéb katonai felszerelések mellett – Szlovákia április elején átadta Ukrajnának egyetlen működőképes, ám korlátozott művelési képességekkel³³ rendelkező S-300PMU légvédelmi rendszerét, valamint a hadrendből korábban kivont négy darab Mi-17, illetve egy darab Mi-2 helikoptert, 30 darab BMP-1 gyalogsági páncélozott harcjárművet és meghatározatlan számú GRAD rakéta-sorozatvetőt.³⁴ 2023 tavaszán átadták Ukrajnának a 2022. augusztus 31-én hadrendből kivont 13 darab szovjet gyártmányú MiG-29 vadászpilótaegépet,³⁵ valamint a még működőképes, de hadrendből kivont A2K12 Kub közepes hatótávolságú csapatlégvédelmi rendszereket. Szlovákia ezzel kimerítette a rendelkezésére álló haditechnika átadásának összes lehetőségét.³⁶

A katonai reakciókon belül külön csoportba sorolhatók a közel 40 cégből álló szlovák védelmi ipar szállítmányai, illetve megrendelése az ukrán hadseregnek. A szlovák védelmi ipar gyártási lehetőségeinek megfelelően³⁷ már csak kereskedelmi alapon tud 155 mm-es (részben 152 mm-es) lövegeket és lőszert biztosítani Ukrajna számára.³⁸ Kiemelendők az állami tulajdonban lévő Konštrukta–Defence megrendelése, ahonnan Ukrajna 8 darab Zuzana 2 önjáró tarackot rendelt meg még 2022-ben. Ezeknek a leszállítása – köszönhetően annak, hogy a védelmi minisztérium nem tartott igényt a gyártásban lévő tarackokra, és átengedte ezeket Ukrajnának³⁹ – 2023. január 16-án meg is történt. Dánia, Németország és Norvégia finanszírozásával további 16-ot fog az állami cég szállítani Ukrajnának, valamint tárgyalások folynak újabb 14 darabról is. A teljesítés alatt álló szerződés értéke 92 millió euró, és a 16 megrendelt önjáró tarackból 2023 augusztusában kettőt már átadtak. A fennmaradó 14 darabot pedig 2024 végéig kapja meg Ukrajna.

³³ A szlovák haderőben rendszeresített, 1987-ben gyártott S-300PMU légvédelmi rendszer jelentősen elavult volt. A szlovák belpolitikai ellentétek miatt a Krím félsziget 2014-es orosz megszállása után nem volt lehetséges a rendszer modernizálása, ezért nem is kötötték be az ország légvédelmi rendszerébe. Bővebben lásd Tódová 2022; „*System S-300 bol pre Slovensko zbytočný aj preto, lebo vôbec nebol zapojený, vraví minister Naď*”. [online], 2022. 05. 13. Forrás: DenníkN [2023. 10. 31.].

³⁴ Pásztor–Hajdú–Görög 2023: 142.

³⁵ A 13 darab MiG-29 vadászpilótaegéből 4 volt repülésre alkalmas (ezeken az ukrán pilóták átrepültek Ukrajnába), a többi repülőgépet földi szállítással juttatták Ukrajna területére.

³⁶ Pancuráková 2023; *Ficove vyhlásenia, že zastavuje vojenskú pomoc Ukrajine, sú podľa prezidentky skôr „politické gesto*”. [online], 2023. 10. 28. Forrás: DenníkN [2023. 10. 31.].

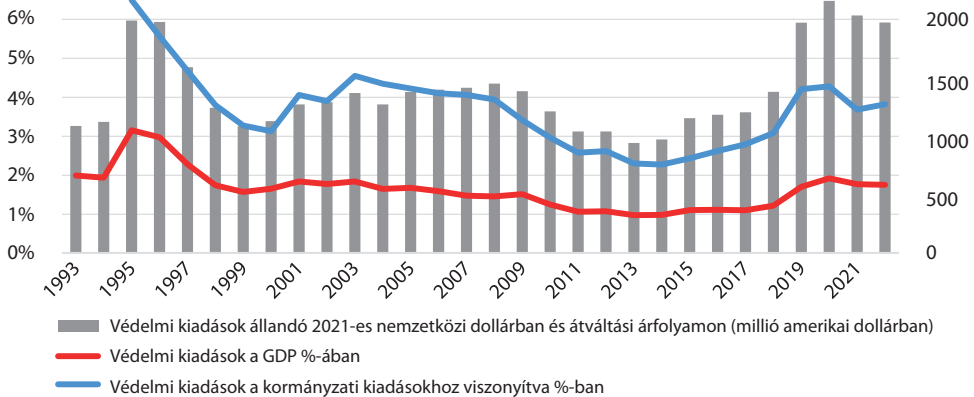
³⁷ Szlovákia két gyárban tudja előállítani a 155 mm-es tüzérségi lövegeket. Az 50%-ban a védelmi minisztériumon keresztül állami tulajdonban lévő és 50%-ban a cseh CSG Group által birtokolt ZVS Holding, valamint a 100%-ban a cseh CSG Group tulajdonában lévő VOP Nováky gyárakban. A gyártáson kívül szóba jöhet a meglévő lövegek élettartamának meghosszabbítása is. Összességében a két üzem 2023-ban 30 ezer tüzérségi lövedékre tudja növelni gyártási kapacitását, és 2024-től elérheti az akár 150 ezres éves szintet. Bővebben lásd PÁNEL III: Ukrajna a zme-na globálneho bezpečnostného prostredia. In *XXI. ročník Hodnotiacej konferencie zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky*. [online], 2023. 03. 27. Forrás: Slovak Foreign Policy Association [2022. 10. 31.].

³⁸ Pancuráková 2023.

³⁹ Az előző Fico-kormány még 2018-ban 25 darab Zuzana 2 önjáró tarack beszerzését hagyta jóvá a szlovák fegyveres erők (Ozbrojená sila Slovenskej republiky, OSSR) részére. Az orosz–ukrán háború kibontakozása után a Heger-kormány védelmi minisztere, Jaroslav Naď kezdeményezése alapján az utolsó 8 darab önjáró tarackra a védelmi minisztérium nem tartott igényt, előnybe helyezve az ukrainai megrendelést. Ennek értelmében az önjáró tarackok, amelyeket a tervek szerint 2022. december végéig vett volna át Szlovákia, Ukrajnának lettek eladva. Bővebben lásd *Kedy k nám dorazí osem hújnic Zuzana 2? Objednávky pre Ukrajinu majú dostať PREDNOST!* [online], 2022. 06. 04. Forrás: Plus jeden deň [2023. 10. 31.].

Az orosz–ukrán háborúban és a NATO lettországi előretolt megerősített jelenléteinek keretein belüli nemzetközi gyakorlatokon szerzett tapasztalatokat figyelembe véve az önjáró tarack gyártója egy új típusú – BIA nevű⁴⁰ – önjáró tarackot fejlesztett ki, valamint legyártotta ennek prototípusát. A háború kibontakozása után öt védelmi ipari cég növelte jelentősen bevételeit: a Konštrukta–Defence, a VOP Nováky, az Aliter Technologies, a ZVS Holding és a Glock.⁴¹ A sikeres védelmi ipari cégek közé – a teljesség igénye nélkül – sorolható még a Božena aknamentesítőket gyártó Way Industries vállalat, amely a kapacitásbővítések után havi 8 aknamentesítőt képes gyártani. Szlovákia eddig összesen 10 aknamentesítőt bocsátott Ukrajna rendelkezésére.⁴²

Az értékelt időszak alatt (2022. február 24. – 2023. október 31.) Daniel Zmeko tábornok, a szlovák fegyveres erők vezérkari főnöke legalább két alkalommal látogatott el Ukrajnába. Először 2022. május 26-a és 29-e között, amikor közel a frontvonalhoz, Harkiv térségében tárgyalt az ukrán delegációval.⁴³ Másodszor pedig 2023. augusztus 17-én, amikor Zaporizzsja megyébe és a kelet-ukrajnai Donyeck megye déli részén harcoló Tavrija stratégiai műveleti csoporthoz látogatott el. A tárgyalások célja az ukrán hadsereg hadászati és harcászati tapasztalatainak megvitatása volt. A tárgyalások következtetéseit és a látogatások során szerzett tudást a szlovák fegyveres erők illetékes munkacsoportjai a megfelelő elemzés és értékelés után felhasználhatják a tervezési folyamatok során, és ennek megfelelően alakíthatják majd a saját kiképzési folyamataikat is.⁴⁴

1. ábra: Szlovákia védelmi kiadásai 2021-es állandó nemzetközi dollárban, a GDP %-ában és a kormányzati kiadásokhoz viszonyítva %-ban

Forrás: a szerző szerkesztése a SIPRI Military Expenditure Database 2023 alapján

⁴⁰ Bővebben lásd *Využili aj poznatky z Ukrajiny, Konštrukta – Defence predstavila samohybnú kanónovú hífnicu BIA.* [online], 2023. 09. 16. Forrás: sme.sk [2023. 10. 31.].

⁴¹ Madro, Peter: *Zastavenie dodávok zbrani na Ukrajinu? Danko nepočítal s prepúšťaním a medzinárodnými zmluvami.* [online], 2023. 10. 21. Forrás: Pravda.sk [2023. 10. 31.]; Pásztor–Hajdú–Görög 2023: 144.

⁴² *Slovenské produkty obranného priemyslu sú pre Ukrajinu cennou pomocou aj žiadanou komoditou.* [online], 2023. 07. 14. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

⁴³ *Daniel Zmeko vezérkari főnök Ukrajnában járt.* [online], 2022. 05. 30. Forrás: Új Szó [2023. 10. 31.].

⁴⁴ *Slovenský generál Daniel Zmeko navštívil Ukrajinu.* [online], 2023. 08. 17. Forrás: Sme [2023. 10. 31.].

Ami a védelemre fordított erőforrásokat illeti, a 2008-ban kirobbant gazdasági világválság következményei, a Krím félsziget orosz annektálása és az orosz–ukrán háború eszkalációja, valamint az elavult harci eszközök modernizálása, illetve az új harci eszközök beszerzése kihatottak Szlovákia védelmi kiadásaira is.⁴⁵ A SIPRI adatai szerint a védelmi költségvetés mélypontját 2012–2013-ban érték el, amikor az a GDP 1%-ára csökkent, majd 2015–2017 között 1,1%-ot tett ki, 2018-ban elérte az 1,2%-ot, 2019-ben – az új harci eszközök beszerzésének köszönhetően – 1,7%-ra növekedett, majd 2020-ban elérte az 1,9%-ot. A Covid-19-világjárvány negatív hatásai miatt 2021-ben és 2022-ben 1,8%-ra csökkent,⁴⁶ majd 2023-ban a becslések szerint elérte a GDP 2,01%-át.⁴⁷ A 2024-es védelmi kiadások Szlovákia függetlensége óta elérik az eddigi legmagasabb szintet (2,61 milliárd euró).⁴⁸

Társadalmi reakciók és humanitárius segítségnyújtás

Az AKO közvélemény-kutató által 2022. február 26-án készített felmérés alapján a szlovákiai társadalom 62,6%-a Oroszországot, míg 25%-a az Amerikai Egyesült Államokat jelölte meg felelősként a 2022 februárjában kitört orosz–ukrán háborúért – ellentétben egy 2022. január végén készült felméréssel, amelyben még a válaszadók 44%-a az Amerikai Egyesült Államokat, és nem egész 35%-a Oroszországot tartotta felelősnek a feszültség kialakulásáért.⁴⁹ A háború eszkalációját követően – látván a bucsai mészárlást – a szlovák társadalom Ukrajna támogatása mellett foglalt állást, ami elsősorban a háború elől menekülő nőknek és gyermekeknek nyújtott spontán humanitárius segítségnyújtásban nyilvánult meg.

Szlovákia Bucsa felszabadítása után (2022. április 1.) bekapcsolódott az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökségének (*Eurojust*) égisze alatt 2022 márciusában létrejött Közös Nyomozócsoport (*Joint Investigation Team – JIT*) tevékenységébe. Az Ukrajnában feltételezetten elkövetett háborús bűncselekmények kivizsgálása érdekében létrehozott csoport alapító tagjai Ukrajnán kívül Észtország, Lengyelország,

⁴⁵ Szlovákia jelentősebb harci eszközeinek modernizálását a 35 db BMP M lánctalpas gyalogsági harcjármű 2016 márciusában elkezdett és már lezajlott felújítása jelentette, amelynek összértéke 49,2 millió amerikai dollár volt (45,32 millió euró). Az új harci eszközök vásárlását a szárazföldi erők részére két beszerzés képezi: a 75 db Patria AMV finn kerekes csapat szállító harcjármű gyártásáról szóló, 2022 augusztusában aláírt, 472 millió amerikai dollár értékű (434 millió euró) szerződés, valamint a 152 db CV9035 svéd lánctalpas gyalogsági harcjármű gyártását biztosító, 2022 decemberében aláírt, 1,8 milliárd amerikai dollár értékű (1,64 milliárd euró) szerződés. A légi erő számára a már leszállított és hadrendbe állított, 2 db 91,7 millió amerikai dollár összértékű (84,40 millió euró) olasz C-27J Spartan katonai szállító repülőgép, valamint 9 db 170,1 millió amerikai dollárt érő (156,54 millió euró) amerikai UH-60M Black Hawk többcélú szállítóhelikopter jelentette. A légi eszközök gyártását és átadását biztosító szerződések aláírására 2014 októberében, illetve 2015 áprilisában került sor. Szlovákia eddigi legjelentősebb beszerzését 14 db F-16 C/D Block 70, beszállítás alatt levő negyedik generációs vadászbombázó repülőgép képezi. A szerződést 2018 decemberében írták alá, összértéke 1,88 milliárd amerikai dollár (1,72 milliárd euró). Bővebben lásd *IISS – Military Balance Plus | Procurements*. [online], 2024. 04. 13. Forrás: Military Balance+ [2024. 04. 13.].

⁴⁶ *SIPRI Military Expenditure Database*. [online], 2023. Forrás: Stockholm International Peace Research Institute. [2023. 10. 31.].

⁴⁷ Pásztor–Hajdú–Görög 2023: 144.

⁴⁸ *Ministerstvo obrany SR*. [online]. Forrás: rozpocet.sk [2024. 01. 11.].

⁴⁹ Blaško, Peter: *Exkluzívny prieskum pre HN: Slováci otočili. Väčšina ľudí si myslí, že za vojnu môže Rusko*. [online], 2022. 02. 26. Forrás: HN Online [2023. 10. 27.].

Lettország, Litvánia, Románia és Szlovákia.⁵⁰ Szlovákia a közös nyomozócsoportba 3 igazságügyi orvosszakértőt, 4 igazságügyi technikust és egy antropológust delegált, valamint a szlovákiai bűnüldöző szervek az Oroszország által Ukrajna területén elkövetett bűncselekmények ügyében nyomoznak. Továbbá a Liga az Emberi Jogokért (*Liga za ľudské práva*) civil szervezettel együttműködve négy szlovákiai városban (Pozsony, Kassa, Nyitra és Nagymihály) „Blue Dot” központokat hoztak létre, amelyek segítenek az ukrán háborús menekülteknek az orosz megszálló csapatok által elkövetett háborús bűncselekményeket jegyzőkönyvbe venni.⁵¹ Ezenkívül több társadalmi és civil szervezet is segíti az ukránok átutazását vagy beilleszkedésüket a szlovák társadalomba. Nem számít ritkaságnak az sem, hogy civil szervezetek adományokat gyűjtenek humanitárius célokra, például mentőautók beszerzésére,⁵² vagy hogy a szlovák katonák szerveznek adománygyűjtést.⁵³

2023 februárjában, egy évvel az eszkaláció után a Szlovák Tudományos Akadémia Társadalomtudományi és Pszichológiai Központja (*Centrum spoločenských a psychologických vied Slovenskej akadémie vied* – CSPV SAV) készített közvélemény-kutatást, amely szerint a szlovák társadalom egyre kevésbé támogatja az ukrainai menekülteket. Ennek az eltolódásnak az okai a gazdasági visszaesés, az infláció, valamint a dezinformációk hatása, amelyek a társadalom megosztásához, az etnikai közösségek kohéziójának megbomlásához, sőt a kiszolgáltatott csoportokkal szembeni gyűlölet növekedéséhez vezethetnek.⁵⁴ A 2023. szeptemberi parlamenti választás után a CSPV SAV újabb kutatása megerősítette a társadalom elégedetlenségét az Ukrajnának nyújtott túlzott támogatással kapcsolatban. Ennek eredményei kimutatták, hogy a megkérdezettek (1854 személy) 48,8%-a úgy vélte, hogy az ország túlkompenzál az Ukrajnának nyújtott segítség terén, valamint a válaszadók 55,2%-a egyetértett azzal a kijelentéssel, hogy az Ukrajnának szánt fegyverszállítmányok csak meghosszabbítják a háborút. A közvélemény és a társadalmi támogatottság eltolódásában a választási kampány is jelentős szerepet játszott. A politikusok a saját céljaikra használták fel a menekültválságot, mégpedig úgy, hogy félelmet és ellenérzést váltottak ki a szavazóbázisukban, ami még inkább gyengíthette a háborús menekültek támogatását a közvélemény szemében.⁵⁵ Kijelenthető, hogy a szlovák társadalom kezd belefáradni az Ukrajnának és ukránoknak történő segítségnyújtásba, és inkább a saját társadalmi és gazdasági problémáira összpontosít.

A pozsonyi kormány – a vonatkozó törvénycsomag többszöri módosításával és az EU-s szabályok betartása mellett – lehetővé tette az ukrainai háborús menekültek Szlovákia területén való tartózkodását és számukra méltó életkörülmények biztosítását

⁵⁰ *Eurojust and the War in Ukraine*. [online]. Forrás: European Union Agency for Criminal Justice Cooperation [2023. 10. 31.].

⁵¹ Pancuráková 2023.

⁵² *Slovensko ďalej stojí pri Ukrajine. Pomôžte poslať na front ďalšie sanitky*. [online], 2023. 10. 19. Forrás: donio.sk [2023. 10. 31.].

⁵³ *Vojaci vyzbierali v rámci humanitárnej zbierky 24 365 eur na pomoc Ukrajine*. [online], 2023. 06. 01. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

⁵⁴ Papcunová, Jana: *Podpora Slovákov a Slovienek k prijatiu odídenčov z Ukrajiny postupne klesá*. [online], 2023. 02. 24. Forrás: Slovenská akadémia vied [2023. 10. 31.].

⁵⁵ Nagy Roland: *Csökken a szolidaritás Ukrajna iránt*. [online], 2023. 10. 09. Forrás: Új Szó [2023. 10. 31.].

2025. március 4-ig.⁵⁶ A háborús menekülthullám csökkenése miatt 2023. június 1-jével felszámolták a nagymihályi (*Michalovce*) tranzitközpontot és a felsőnémeti (*Vyšné Nemecké*) határátkelőhelyen kialakított szálláshelyet. 2022. február 24-től 2023. június 18-ig az ukrán–szlovák határon 1 510 877 belépő személyből 118 197 fő kérelmezte az ideiglenes szlovákiai tartózkodási engedélyt.⁵⁷

Gazdasági reakciók

Szlovákia nem ellenezte az Oroszországgal szembeni uniós szankciós csomagok elfogadását, valamint saját érdekében⁵⁸ támogatta az Európai Békekeret (*European Peace Facility* – EFP) költségvetésének emelését. Az újabb orosz katonai agresszió után kezdeményezte kilépését a moszkvai székhelyű Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bankból és a budapesti székhelyű Nemzetközi Beruházási Bankból, amelyekben tagsága 2023. január végén szűnt meg.⁵⁹

Míg Szlovákia viszonylag (látványos és) határozott politikai és katonai válaszokat tudott adni az Ukrajna elleni orosz agresszióra, a fontos gazdasági területeken (energiahordozók beszállítása) – a jelentős orosz energiafüggőségnek köszönhetően – nem tudott teljesen leválni az orosz földgáz és kőolaj beszállításáról vagy az atomerőmű fűtőanyagimportjáról. A földgáz több mint fele még mindig Oroszországból érkezik – Ukrajnán keresztül.⁶⁰ Köszönhetően az embargós kivételeknek, továbbra is Oroszországból érkezik a kőolaj jelentős része, és a hiányzó infrastruktúra miatt jelentős beruházási költségek és erőfeszítés mellett lesz csak lehetséges átállni más típusú kőolajra.⁶¹ 2022-ben – ugyancsak a szankciós kivételeknek köszönhetően – a jászlóapátszentmihályi (*Jaslovské Bohunice*) atomerőműbe összesen ötször érkezett az orosz TVEL állami vállalat által előállított fűtőanyag.⁶² Fontos megjegyezni, hogy a két szlovákiai atomerőműben (a másik a mohi [*Mochovce*] atomerőmű) szovjet-orosz gyártmányú reaktorok üzemelnek, és a fűtőanyag-szállítási szerződés 2026-ig érvényes,⁶³ valamint jelenleg nincs kilátásban más fűtőanyag-beszállító.⁶⁴

⁵⁶ *Dočasné útočisko pre utečencov z Ukrajiny sa predĺžuje do marca 2025.* [online], 2023. 09. 28. Forrás: aktuality.sk [2023. 10. 31.].

⁵⁷ *Vláda schválila aktualizáciu Kontingenčného plánu pre riešenie mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným príchodom obyvateľov Ukrajiny na územie SR.* [online], 2023. 06. 28. Forrás: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

⁵⁸ Szlovákia az Európai Békekeretből kompenzációkat kap az Ukrajnának szállított harci eszközökért és katonai felszerelésért.

⁵⁹ Pásztor–Hajdú–Görög 2023: 140–142.

⁶⁰ *Na Slovensko prúdi viac plynu z východu ako zo západu, zásoby máme rekordné.* [online], 2023. 07. 07. Forrás: Sita.sk [2023. 10. 31.].

⁶¹ Dargaj, Martin: *Ruská ropa prúdi na Slovensko bez komplikácií, cez Adriu však išla v nižšej kvalite a postihlo to najmä Slovnaft.* [online], 2023. 08. 08. Forrás: sita.sk [2023. 10. 31.].

⁶² Potočár, Radovan: *Jadrové palivo z Ruska vlani priviezli na Slovensko päťkrát. Tu sú podrobnosti.* [online], 2023. 01. 18. Forrás: Energie Portal [2023. 10. 31.].

⁶³ Hudec, Michal: *Expert na jadrové elektrárne: Pri dodávateľovi paliva by sme sa nemali dívať len na cenu.* [online], 2022. 03. 03. Forrás: Euractiv [2023. 10. 31.].

⁶⁴ Bakoš, Tomáš: *Najskôr plyn, potom ropa. Slovensko dáva zbohom už aj ruskému jadrovému palivu.* [online], 2023. 02. 25. Forrás: pravda.sk [2023. 10. 31.].

Összegzés

Politikai értelemben 2023 októberéig a mindenkori szlovák kormány az Ukrajnának nyújtott támogatást Szlovákia saját katonai védelme szempontjából fontos befektetésnek tekintette, azt az elvet követve, hogy „Ukrajna védelme Szlovákia védelme is. Ha Ukrajna nem védi meg magát Oroszország agressziója ellen saját területén, akkor a Szlovák Köztársaságnak belátható időn belül többet kell fordítania saját védelmére. Ezért a legjobb szlovák védelempolitika Ukrajna támogatása.”⁶⁵ 2022 februárjától 2023 áprilisáig Szlovákia összesen 12 katonai és humanitárius segélycsomagot szállított Ukrajnának.⁶⁶ A szakértői kormány kinevezése után Ukrajna számára már nem állítottak össze újabb segélycsomagot.⁶⁷ A Kieli Világgazdasági Intézet szerint a Szlovákia által Ukrajnának nyújtott támogatás összértéke 683 millió euró (a GDP 0,648%-a) volt, amiből a humanitárius segítségnyújtás értéke 11 millió eurót, a pénzügyi segély 5 millió eurót tett ki, míg a katonai segély értéke 667 millió euró volt, ezért Szlovákiát a GDP-vel arányosan a világ Ukrajnát támogató összes országa közül a hatodik helyre sorolja az intézet.⁶⁸

Az orosz–ukrán háború eszkalációját követően Szlovákia több külföldről eredő, Oroszország által kezdeményezett dezinformációs tevékenységgel szembesült. Ezek egyike az általános mozgósítás bevezetésével riogatva nem kívánt társadalmi reakciót váltott ki: 2023-ban több mint 40 ezer hadköteles férfi írásban tagadta meg a katonai szolgálatot, tehát a kifejezetten fegyveres katonai szolgálatot (ami viszont nem menti fel a 19–55 év közötti hadköteles férfiakat a polgári védelmi kötelezettség alól).⁶⁹ Fontos megjegyezni, hogy Szlovákiában megközelítőleg egymillió hadköteles férfi él,⁷⁰ ami az jelenti, hogy a fegyveres katonai szolgálatot megtagadók aránya körülbelül 4%-ot tesz ki. A fegyveres erők létszáma pedig 18 ezer katona körül van.⁷¹

A megváltozott biztonsági környezetnek köszönhetően (a migrációs válság, az orosz–ukrán háború, a „nyugtalan” Nyugat-Balkán és a kaukázusi régió) 2024-re a szlovák haderő állománya közel 24 000 főre növekszik (19 500 katona és 3500 közalkalmazott). A létszámnövelést még a 2022. február 24-i eszkaláció előtt, 2021-ben kezdeményezte a Heger-kormány.⁷² A lényeges haderőfejlesztést pedig még a Pellegrini-kormány indította el 2018-ban 25 darab Zuzana 2 önjáró tarack⁷³ és 14 darab F–16-os vadászgép

⁶⁵ *Ministerstvo obrany SR predložilo Národnej rade SR správu o prevode majetku štátu v správe MO SR za obdobie podľa uznesenia č. 2294 z 18. mája 2023.* [online], 2023. 06. 29. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

⁶⁶ *Minister J. Naď na základni Ramstein: Medzinárodná podpora Ukrajiny je nadalej nevyhnutná.* [online], 2023. 04. 21. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

⁶⁷ *Zuzana Čaputová reagovala na tvrdenia Jaroslava Naďa.* [online], 2023. 10. 09. Forrás: DenníkN [2023. 10. 31.].

⁶⁸ *Ukraine Support Tracker.* [online], 2023. 08. Forrás: Kiel Institute for the World Economy [2023. 10. 31.].

⁶⁹ *O odopretí výkonu mimoriadnej služby podalo vyhlásenie 40.000 občanov.* [online], 2023. 02. 14. Forrás: Teraz.sk [2023. 10. 31.].

⁷⁰ Heráková, Michaela: *Mobilizácia na Slovensku: Kto by musel NARUKOVAŤ a dá sa vyhnúť povolaniu do armády?* [online], 2023. 03. 12. Forrás: Plus jeden deň [2023. 10. 31.].

⁷¹ *Chapter Four: Europe (2023). The Military Balance*, 123(1), 131.

⁷² *Slovenská armáda do konca roku 2022 navýši svoje stavy. Vojakov bude takmer 20-tisíc.* [online], 2021. 08. 20. Forrás: trend.sk [2023. 10. 31.].

⁷³ *Ministerstvo obrany obstará 25 kusov delostreleckej techniky Zuzana 2 za desiatky miliónov eur.* [online], 2018. 05. 23. Forrás: sita.sk [2023. 10. 31.].

beszerzésével.⁷⁴ Vitathatatlan, hogy az orosz–ukrán háború a beszerzési folyamatokat felgyorsította, és az addig hezitáló politikusokat is meggyőzte a haderő modernizálásának és ütőképessége növelésének szükségességéről. Ennek köszönhetően elfogadták az új kibervédelmi stratégiát,⁷⁵ a hosszú távú, 2035-ig kitekintő haderőfejlesztési tervet,⁷⁶ valamint a Szlovák Köztársaság Fegyveres Erőiről szóló 321/2002 számú törvényt, amely többek között a katonai objektumok közelében a drónok használatát szabályozza.⁷⁷

A 2008-as gazdasági világválság, valamint a biztonsági környezetet befolyásoló, földrajzi szempontból távolabbra eső veszélytényezők Szlovákia védelmi kiadásainak csökkentéséhez vezettek. Ennek értelmében a szlovák haderő – az ország függetlenségének elnyerése óta (1993. január 1.) – nem jutott modern harceszközökhöz. Az 1. ábra adatai alapján – a 2021-es állandó nemzetközi dollárban mért védelmi kiadásokról – megállapítható, hogy a védelmi kiadások jelentősebb növekedése a biztonsági környezet megváltozása után 4 évvel, 2019-ben következett be, majd a koronavírus-járvány hatására mérsékelten csökkent. Az orosz–ukrán háború eskalációját követően (2022. február 24.) nem történt olyan lényeges beszerzés, haderőfejlesztés vagy a védelmi kiadások növelése, amelyről korábban nem döntött volna a mindenkori politikai elit.

A Nemzeti Tanács 2021. január 27-én fogadta el a Szlovák Köztársaság új védelmi stratégiáját (*Obranná stratégia Slovenskej republiky*), január 28-án az új biztonsági stratégiáját (*Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky*), valamint július 7-én a kormány elfogadta az új katonai stratégiát (*Vojenská stratégia Slovenskej republiky*). A három stratégiai dokumentumot még a 2022. február 24-i orosz fegyveres támadás előtt fogadta el a távozó Matovič-kormány, illetve a Heger-kormány. A biztonsági stratégia a Georgia és Ukrajna elleni agresszív fellépései miatt nevesíti Oroszországot biztonsági kihívásként.⁷⁸

A 2023. október 25-i kormányváltás után kérdésessé vált Ukrajna politikai támogatása Szlovákia részéről. Az új kormányfő, Robert Fico eddigi médiamegnyilvánulásai szerint azonban kijelenthető, hogy az üzleti alapon történő és Szlovákia nemzeti érdekeit nem sértő fegyver, illetve lőszer vagy más kettős felhasználású áruk szállításának a megalakult Fico-kormány nem fog gátat vetni. Csaknem biztosra vehető, hogy a Ramstein-formátumban való aktív szlovák részvétel megszűnik, vagy ha mégsem, nem védelmi miniszteri vagy államtitkári szinten fog folytatódni. A negyedik Fico-kormány továbbra is támogatni fogja Ukrajna tagságát az Európai Unióban, de a NATO-ba való belépését nem, valamint kiegyensúlyozott és jószomszédi politikára fog törekedni.

⁷⁴ *Slovensko podpísalo kontrakty na nákup stíhačiek F-16*. [online], 2018. 12. 12. Forrás: Úrad Vlady Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

⁷⁵ *Stratégia kybernetickej obrany Slovenskej republiky*. [online], 2022. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

⁷⁶ *Dlhodobý plán rozvoja rezortu ministerstva obrany s výhľadom do roku 2035*. [online], 2022. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].

⁷⁷ *Zákon z 23. mája 2002 o ozbrojených silách Slovenskej republiky*. [online], 2023. 02. 01. Forrás: slov-lex.sk [2023. 10. 31.].

⁷⁸ Bővebben lásd Pásztor Ladislav (2023): Lengyelország, Szlovákia, Magyarország és Románia biztonsági stratégiáinak elemző-értékelő összehasonlítása. In Szelei Ildikó (szerk.): *A hadtudomány aktuális kérdései 2022*. Budapest: Ludovika, 92–93.

Felhasznált irodalom

- Bakoš, Tomáš: *Najskôr plyn, potom ropa. Slovensko dáva zbohom už aj ruskému jadrovému palivu*. [online], 2023. 02. 25. Forrás: pravda.sk [2023. 10. 31.].
- Bláško, Peter: *Exkluzívny prieskum pre HN: Slováci otočili. Väčšina ľudí si myslí, že za vojnu môže Rusko*. [online], 2022. 02. 26. Forrás: HN Online [2023. 10. 27.].
- Csiki Varga Tamás – Tálás Péter (2022): Megerősített elrettentés és védelem – a NATO új stratégiai koncepciójának és madridi csúcstalálkozásójának értékelése. SVKI *Elemzések*, 8, 1–13. Online: https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemzések_2022_8.pdf
- Daniel Zmeko vezérkari főnök *Ukrajnában járt*. [online], 2022. 05. 30. Forrás: Új Szó [2023. 10. 31.].
- Dargaj, Martin: *Ruská ropa prúdi na Slovensko bez komplikácií, cez Adriu však išla v nižšej kvalite a postihlo to najmä Slovnaft*. [online], 2023. 08. 08. Forrás: Sita.sk [2023. 10. 31.].
- Das Ramstein-Format*. [online], 2023. Forrás: Bundesministerium der Verteidigung [2023. 10. 31.].
- Dlhodobý plán rozvoja rezortu ministerstva obrany s výhľadom do roku 2035*. [online], 2022. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Dočasné útočisko pre utečencov z Ukrajiny sa predlžuje do marca 2025*. [online], 2023. 09. 28. Forrás: aktuality.sk [2023. 10. 31.].
- Diplomatická listina*. [online], 2023. 11. 01. Forrás: Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky [2023. 11. 02.].
- Eurojust and the War in Ukraine*. [online]. Forrás: European Union Agency for Criminal Justice Cooperation [2023. 10. 31.].
- Felgyorítja Ukrajna felvételét az Európai Unió*. [online], 2022. 04. 08. Forrás: Euronews [2022. 10. 27.].
- Fico, Robert (2023): *Čo sa nezместilo na tlačovku XX*. [online], 2023. 10. 30. Forrás: facebook.com [2023. 11. 01.].
- Ficové vyhlásenia, že zastavuje vojenskú pomoc Ukrajine, sú podľa prezidentky skôr „politické gesto“*. [online], 2023. 10. 28. Forrás: DenníkN [2023. 10. 31.].
- Hajdú András – Pásztor Ladislav – Szabó Botond (2022): Szlovákia. In Demkó Attila (szerk.): *A világ 2022-ben*. Budapest: MCC Press, 111–123.
- Hajdú András – Újhelyi János Ábel (2021): Szlovákia. In Demkó Attila (szerk.): *A világ 2021-ben. Külpolitika, biztonságpolitika, gazdaság és potenciális konfliktusok magyar perspektívából*. Budapest: MCC Press, 65–71.
- Heráková, Michaela: *Mobilizácia na Slovensku: Kto by musel NARUKOVAŤ a dá sa vyhnúť povolaniu do armády?* [online], 2023. 03. 12. Forrás: Plus jeden deň [2023. 10. 31.].
- Hlasy pre politické subjekty*. [online], 2023. 10. 01. Forrás: statistics.sk [2023. 10. 30.].
- Hudec, Michal: *Expert na jadrové elektrárne: Pri dodávateľovi paliva by sme sa nemali dívať len na cenu*. [online], 2022. 03. 03. Forrás: Euractiv [2023. 10. 31.].
- Chapter Four: Europe (2023). *The Military Balance*, 123(1), 50–149. Online: <https://doi.org/10.1080/04597222.2023.2162716>
- Ideas Shaping the World*. [online], 2023. Forrás: Globsec.org [2023. 10. 30.].
- IISS – Military Balance Plus | Procurements*. [online], 2024. 04. 13. Forrás: Military Balance+ [2024. 04. 13.].
- Katarína Mathernova Officially Becomes New Eu Ambassador to Ukraine*. [online], 2022. 09. 28. Forrás: EU NeighboursEast [2023. 10. 27.].
- Katuška, Michal: *Prečo Fico napriek sľubom vojenskú pomoc Ukrajine úplne nezastaví? (odpovede)*. [online], 2023. 11. 01. Forrás: sme.sk [2023. 11. 02.].
- Kedy k nám dorazí osem hűfníc Zuzana 2? Objednávky pre Ukrajinu majú dostať PREDNOSTĚ!* [online], 2022. 06. 04. Forrás: Plus jeden deň [2023. 10. 31.].
- Krošlák, Ján: *Na Slovensko mieria španielski vojaci, rezort obrany spresnil detaily: Pomôže aj ďalšia krajina!* [online], 2023. 07. 18. Forrás: Nový čas [2023. 10. 31.].
- Kysel, Tomáš: *Kým Rusi vraždili v Buči, on bol s ich veľvyslancom, a kým úradník sedí, on si užíva luxus. Kto je Juraj Blanár*. [online], 2023. 10. 20. Forrás: aktuality.sk [2023. 10. 31.].
- Madleňák, Tomáš – Bové, Lars: *Ruský špión s diplomatickým krytím operuje v Bruseli, hoci ho chceli vyhostiť. Na recepcii u neho bol aj Uhrík*. [online], 2023. 10. 24. Forrás: Investigatívne centrum Jána Kuciaka [2023. 10. 31.].

- Madro, Peter: *Zastavenie dodávok zbraní na Ukrajinu? Danko nepočítal s prepúšťaním a medzinárodnými zmluvami*. [online], 2023. 10. 21. Forrás: pravda.sk [2023. 10. 31.].
- Matúš Šutaj Eštok. [online], 2023. Forrás: sme.sk [2023. 10. 31.].
- Minister vnútra Matúš Šutaj Eštok. [online], 2024. Forrás: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky [2024. 12. 19.].
- Minister Naď navštívil spojeneckých vojakov posilňujúcich našu bezpečnosť. [online], 2022. 04. 22. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Minister J. Naď na základni Ramstein: Medzinárodná podpora Ukrajiny je naďalej nevyhnutná. [online], 2023. 04. 21. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Ministerstvo obrany SR. [online]. Forrás: rozpocet.sk. [2024. 01. 11.].
- Minister obrany Jaroslav Naď si prevzal na Ukrajine významné štátne ocenenie Rád Jaroslava Múdreho. [online], 2022. 12. 08. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Minister obrany M. Sklenár vycestoval do Kyjeva so zástupcami slovenského obranného priemyslu. [online], 2022. 09. 29. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 27.].
- Ministerstvo obrany obstará 25 kusov delostreleckej techniky Zuzana 2 za desiatky miliónov eur. [online], 2018. 05. 23. Forrás: sita.sk [2023. 10. 31.].
- Ministerstvo obrany SR predložilo Národnej rade SR správu o prevode majetku štátu v správe MO SR za obdobie podľa uznesenia č. 2294 z 18. mája 2023. [online], 2023. 06. 29. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Nagy Roland: *Csökken a szolidaritás Ukrajna iránt*. [online], 2023. 10. 09. Forrás: Új Szó [2023. 10. 31.].
- Na Slovensko prúdi viac plynu z východu ako zo západu, zásoby máme rekordné. [online], 2023. 07. 07. Forrás: sita.sk [2023. 10. 31.].
- Národná rada Slovenskej republiky – hlasovanie poslancov. [online], 2023. 02. 02. Forrás: Národná rada Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- O nás. [online], 2023. Forrás: strana-hlas.sk [2023. 10. 30.].
- O odopretí výkonu mimoriadnej služby podalo vyhlásenie 40.000 občanov. [online], 2023. 02. 14. Forrás: teraz.sk [2023. 10. 31.].
- Pancuráková Veronika: *Online: Heger a Naď boli na Ukrajine. Premiér navštívil Buču, so Zelenským si pripomenuli obeť*. [online], 2023. 03. 31. Forrás: Ta3.com [2023. 10. 31.].
- PANEL III: Ukrajina a zmena globálneho bezpečnostného prostredia. In *XXI. ročník Hodnotiacej konferencie zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky*. [online], 2023. 03. 27. Forrás: Slovak Foreign Policy Association [2022. 10. 31.].
- Papcunová, Jana: *Podpora Slovákov a Sloveniek k prijatiu odíencov z Ukrajiny postupne klesá*. [online], 2023. 02. 24. Forrás: Slovenská akadémia vied [2023. 10. 31.].
- Pásztor Ladislav – Hajdú András – Görög Álmos (2023): Szlovákia. In Demkó Attila (szerk.): *A világ 2023-ban*. Budapest: MCC Press, 132–150.
- Pásztor Ladislav (2023): Lengyelország, Szlovákia, Magyarország és Románia biztonsági stratégiáinak elemző-értékelő összehasonlítása. In Szelei Ildikó (szerk.): *A hadtudomány aktuális kérdései 2022*. Budapest: Ludovika, 87–107.
- Potočár, Radovan: *Jadrové palivo z Ruska vlní priviezli na Slovensko päťkrát. Tu sú podrobnosti*. [online], 2023. 01. 18. Forrás: Energie Portal [2023. 10. 31.].
- Praus Lucia: *Pellegrini jednotka, Fico dvojka. Glváč na kandidátke Smeru nie je, Blahu vytiahli vysoko*. [online], 2019. 11. 27. Forrás: sme.sk [2024. 12. 19.].
- Premiér Heger počas stretnutia so Zelenským: Ukrajina patrí do EÚ. [online], 2022. 04. 08. Forrás: Úrad vlády Slovenskej republiky [2023. 10. 27.].
- Prezidentka na Ukrajine: Stopy skazy som videla na vlastné oči. [online], 2022. 05. 31. Forrás: prezident.sk [2023. 10. 31.].
- Prezidentka si v Kyjeve s prezidentom ČR uctila hrdinov a obeť vojen. [online], 2023. 04. 28. Forrás: prezident.sk [2023. 10. 31.].
- Prezidentka vymenovala novú vládu odborníkov. [online], 2023. 05. 15. Forrás: prezident.sk [2023. 10. 30.].
- Rastislav Káčer távozik a külügyminisztérium éléről. [online], 2023. 05. 05. Forrás: Új Szó [2023. 10. 30.].
- Robert Kaliňák. [online], 2023. Forrás: sme.sk [2023. 10. 31.].

- SIPRI Military Expenditure Database*. [online], 2023. Forrás: Stockholm International Peace Research Institute. [2023. 10. 31.].
- Slovenská armáda do konca roku 2022 navýši svoje stavy. Vojakov bude takmer 20-tisíc. [online], 2021. 08. 20. Forrás: trend.sk [2023. 10. 31.].
- Slovenská republika čo najrozhodnejšie odsudzuje napadnutie Ukrajiny zo strany Ruskej federácie*. [online], 2022. 02. 24. Forrás: Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky [2023. 10. 27.].
- Slovenské produkty obranného priemyslu sú pre Ukrajinu cennou pomocou aj žiadanou komoditou*. [online], 2023. 07. 14. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Slovensko ďalej stojí pri Ukrajine. Pomôžte poslať na front ďalšie sanitky*. [online], 2023. 10. 19. Forrás: donio.sk [2023. 10. 31.].
- Slovensko podpísalo kontrakty na nákup stíhačiek F-16*. [online], 2018. 12. 12. Forrás: Úrad Vlády Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Slovenský generál Daniel Zmeko navštívil Ukrajinu*. [online], 2023. 08. 17. Forrás: sme.sk [2023. 10. 31.].
- Stratégia kybernetickej obrany Slovenskej republiky*. [online], 2022. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Súhrnné výsledky hlasovania*. [online], 2023. 10. 01. Forrás: statistics.sk [2023. 10. 30.].
- „Systém S-300 bol pre Slovensko zbytočný aj preto, lebo vôbec nebol zapojený, vraví minister Nad“ [online], 2022. 05. 13. Forrás: DenníkN [2023. 10. 31.].
- Tódová, Monika: *Generál Zmeko: Vojak, ktorý obdivuje Putina, nemá v armáde čo robiť (+ video)*. [online], 2022. 03. 29. Forrás: DenníkN [2023. 10. 31.].
- Tomečková, Nicol: *Prezidentka odmietla tvrdenia, že by stopla plán poslať ďalšiu vojenskú pomoc Ukrajine*. [online], 2023. 10. 05. Forrás: spravy.rtv.sk [2023. 10. 30.].
- Ukraine Support Tracker*. [online], 2023. 08. Forrás: Kiel Institute for the World Economy [2023. 10. 31.].
- Vláda schválila aktualizáciu Kontingentného plánu pre riešenie mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným príchodom obyvateľov Ukrajiny na územie SR*. [online], 2023. 06. 28. Forrás: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Vojaci vyzbierali v rámci humanitárnej zbierky 24 365 eur na pomoc Ukrajine*. [online], 2023. 06. 01. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Využili aj poznatky z Ukrajiny, Konštrukta–Defence predstavila samohybnú kanónovú húfnicu BIA*. [online], 2023. 09. 16. Forrás: sme.sk [2023. 10. 31.].
- Zákon z 23. mája 2002 o ozbrojených silách Slovenskej republiky*. [online], 2023. 02. 01. Forrás: slov-lex.sk [2023. 10. 31.].
- Zemanovič, Štefan: *Ozbrojené sily nasadzujú ďalšie sily a prostriedky na podporu bezpečnosti na hranici s Ukrajinou*. [online], 2022. 03. 05. Forrás: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [2023. 10. 31.].
- Zuzana Čaputová reagovala na tvrdenia Jaroslava Naďa*. [online], 2023. 10. 09. Forrás: DenníkN [2023. 10. 31.].